

מבשר טוב

סעודה ג' פרשת תצוה תשע"ד עיה"ק צפת

- א -

וַאֲמַתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שְׁמֹן זַיִת זָךְ פְּתִית לְמָאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד (שמות כז, כ). יש להבין מדוע לא נאמרה פרשה זו כלשון שאר הפרשיות שבתורה דבר אל בני ישראל וגו'.

עוד יש לדעת מדוע לא נזכר שמו של משה רבינו ע"ה בפרשה זו, וכבר עמדו על כך הראשונים. וכתב בעל הטורים בביאור ענין זה, וז"ל: "לא הזכיר משה בזה הסדר, מה שאין כן בכל החומש, שמשעה שנולד משה אין סדר שלא הוזכר בה. והטעם, משום שאמר מחני נא מספרך אשר כתבת (להלן לב, לב), וקללת חכם אפילו על תנאי באה (מכות יא.), ונתקיים בזה".

ואף לפי דבריו עדיין צריך ביאור מדוע נאמר תצוה את בני ישראל, לשון צואה, ולא לשון דיבור, דבר אל בני ישראל. ואף בלשון צואה היה אפשר לומר צו את בני ישראל, ומדוע אמר השי"ת תצוה.

ויש לומר בביאור הדברים, דהנה במסירת התורה על ידי הקב"ה למשה רבינו ע"ה וממשה רבינו ע"ה לישראל יש ב' אופנים. האופן הא' הוא כפשוטו על ידי דיבור, שדיבר הקב"ה למרע"ה ואמר לו את מצוותיו, ומרע"ה דיבר אח"כ לעם ישראל ואמר להם את מצוות השי"ת.

והאופן הב' יבואר בהקדם מאמר חז"ל במסכת נדרים (לח). "ואמר רבי יוחנן, בתחלה היה משה למד תורה ומשכחה, עד שניתנה לו במתנה, שנאמר (שמות לא, יח) ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו". והפירוש הוא, דהנה ענין שכחה שייך בסתם דבר שאדם שומע ואינו חלק מעצמותו, אך דבר שהוא חלק מעצמותו של אדם אין שייך בו שכחה, כמו שאין שייך שאדם ישכח כיצד אוכלים, כיון שזה הוא חיותו, וא"כ ידיעה זו היא חלק מעצמותו של אדם, ואין שייך שכחה בדברים כאלה.

והנה בדברי תורה, כל זמן שאדם לומד בתור דבר נפרד ממנו, שייך בזה שכחה, אך אם נהפכים הדברי תורה לחלק ממנו והם עצמותו של האדם אין שייך בזה שכחה.

ובב' אופנים אלו מסר הקב"ה את התורה למשה רבינו ע"ה. בתחילה היה המסירה ככל דברי חכמה שאדם שומע, אך אין הם נהפכים לחלק מעצמותו, ועל כן היה משה רבינו לומד תורה ומשכחה, עד שנתנה לו הקב"ה במתנה, והיינו שנהפכה התורה לחלק מעצמותו, ותורה כזו אין אפשרות לשכוח. וכן מרע"ה מסר את התורה לעם ישראל בב' אופנים אלו, גם על ידי דיבור כפשוטו, וגם באופן שתיהפך התורה לחלק מעצמותם, באופן שלא תהא שייך בזה שכחה.

והנה איתא עוד במסכת נדרים (שם) "אמר רבי יוסי ברבי חנינא, לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו, שנאמר (שמות לד, כז) כתב לך, (שם, פסוק א) פסל לך, מה פסולתן שלך אף כתבן שלך, משה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל, ועליו הכתוב אומר (משלי כב, ט) טוב עין הוא יבורך וגו'. מתיב רב חסדא וכו', אלא פילפולא בעלמא". ופירש הר"ן: "פילפולא בעלמא - נתן לו למשה, והוא נהג בו טובת עין לישראל".

והיינו, שמה שקיבל מרע"ה מהשי"ת, נהג בזה טובת עין ומסרה לישראל, ואפילו מה שנמסר לו לבדו, כגון פלפול, גם זה נתן לישראל. והוא הדין שגם מה שקיבל מהקב"ה שהתורה שמסר לו תיהפך לחלק מעצמותו, גם זה מסר לישראל, שתהיה התורה חלק מעצמותם.

וכמו שמצינו בגמ' במסכת פסחים (סו.) ששאלו את הלל הזקן לגבי שחיטת קרבן פסח בערב פסח שחל להיות בשבת: "רבי, שכח ולא הביא סכין מערב שבת מהו, אמר להן הלכה זו שמעתי ושכחתי, אלא הנח להן לישראל, אם אין נביאים הן בני נביאים הן, למחר מי שפסחו טלה תוחבו בצמרו מי שפסחו גדי תוחבו בין קרניו, ראה מעשה ונזכר הלכה, ואמר כך מקובלני מפי שמעיה ואבטליון". והיינו שעם ישראל קבלו את התורה באופן שתהיה חלק מעצמותם, ובכזה אופן אין שייך שכחה, כי אף שנשכחה מהם ההלכה, אך עצמותם אומרת להם איך להתנהג על פי תורה"ק.

וכן היה דרכם של הצדיקים במשך כל הדורות, שהיה גופם תורה, כי התורה נהפכה לחלק מעצמותם. כמו שאמר הרה"ק רבי לייב שרה"ס זי"ע שאם לא היה נוסע להמגיד הגדול מעזריטש זי"ע אלא כדי לראות איך פושט ולובש הפוזמקאות דיו בכך. והיינו מאחר שהצדיקים גופם תורה, ואף מעשה גשמיות שלהם היא תורה שאפשר ללמוד ממנו.

ובזה מתבאר מעשה שהיה אצל אחד הצדיקים שהגיעה לפניו שאלה בענין עגונה, והיה הפסק להיתר, אך כל פעם שישב לכתוב את התשובה להיתר העגונה היתה איזו מניעה, ולא היה יכול לסיים כתיבת התשובה, ולבסוף בא הרוג ברגליו. ומאת ה' היתה זאת שלא נכשל לתת היתר לעגונה, אף שהיו עדים שמת בעלה וכו'. וכן היה אצל צדיקים מעשים שלא נכשלו באכילת איסורים אף שהיה נראה שהכל כשר, ואכמל"ב יותר.

ומבוא בסוף מסכת מכות (כב:) "אמר רבא כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה", הרי שאם קמים לפני ספר תורה, ודאי שיש לקום לפני תלמידי חכמים, והיינו מחמת שגופם הוא עצם התורה"ק, והם בבחינת ספר תורה חי.

ואא"ז בסה"ק תולדות אדם (פרשת שלח, דקע"א ד"ה איש) מביא שמי שהרה"ק הר"ר אלימלך מליזענסק זיעוכ"י היה רואה אותו היה נהפך לאדם אחר, וזל"ק: "וזאת ידוע מספרים, שיש שלשה מיני צדיקים מחולקים במעלה אחד גדול מחבירו, היינו בחינת מחשבה דיבור ומעשה... ויש צדיק אשר הוא במעלה העליונה בחינת מחשבה, היינו אפילו כשרואה את האדם רק בהבטה בעלמא, גם כן נהפך האיש מסורו הרע. וכמו שאמרו על הרב רבי אלימלך זכר צדיק לברכה, כשהיה מביט על איש שבא אליו, נהפך האיש תיכף לאיש אחר, עכל"ק. וכן הביא עוד (פרשת דברים, דרי"א ד"ה נוכל) וזל"ק: "כי הנה העובד את השם יתברך באמת הוא צריך לעבדו בכל הענינים בכל השלימות, במחשבה ודיבור ומעשה, שיתייחד כל אבריו ודיבוריו ומחשבתו לרצונו יתברך שמו. ואף על פי כן, כל צדיק וצדיק יש לו הנהגה מיוחדת שבזה מראה כל כוחו וגבורתו להמקורבים אליו, להשיבם אליו יתברך שמו... ויש עוד דרך גבוה מאד, והוא הצדיק הגדול המקושר תמיד בלי הפסק רגע אחת להשם יתברך באהבה נפלאה בכללות הנפש ממש אליו יתברך, ומשוטט במחשבתו בדביקות נפלא להשם יתברך. מצדיק כזה אין צריכין כלל לשמוע מאתו דברי מוסר, כי בראות פניו כראות פני אלקים, ותיכף יתעוררו הבאים אליו ויהרהרו בתשובה שלימה, כל איש ואיש מקרב ולב עמוק, בראותם הדר זיו פניו, איך שהוא מקושר באהבה ותשוקה ובביטול כל נפשו ורוחו להשם יתברך. ועל ידי זה יתעורר כל נפש מישראל הרואים אותו ביראה ופחד גדול. וזהו המדריגה הגבוהה שבכולם, שעל ידי הדביקות הנפלא שלו הוא יורה כחץ מהאש המתלקחת בקרבו לכל אחד ואחד מישראל. וצדיק כזה אין צריך להראות מעשיו הנפלאים, וגם אין צריכין לשמוע ממנו דברי מוסר. והצדיק שאינו במדריגה הלז, הוא צריך להרבות בדברי קדושה וטהרה, עד שיכניסם בעול תורה ויראת שמים".

והיינו משום שגופו של הה"ק הנועם אלימלך היה מציאות של ספר תורה קדושה נשגבה, כי גם בקדושת ספר תורה ישנם דרגות שונות. ובנו הרה"ק רבי אלעזר זצוקללה"ה כותב (???) שאביו אמר על עצמו שהלואי שהיה לנשמות ישראל קדושה כמו לגופו, ודוק ואכמל"ב.

וזה גם הענין של מנהגי ישראל, ומנהג ישראל תורה הוא, שאם בני ישראל נוהגים כך על כרחך שכן צריך להיות. וביאור הדבר הוא שעצמותם אומרת להם כיצד יש להם לנהוג. והרמ"א ביורה דעה (???) כתב שהמזלזל במנהגי ישראל צריך בדיקה אחריו. והוא מטעם הנ"ל, שכיון שעצמותם של בני ישראל אומרת להם כיצד לנהוג, מי שמזלזל במנהגי ישראל על כרחך שאין התורה חלק מעצמותו.

וזה היה דרכו של מרע"ה, שכל מה שקיבל מהשי"ת, ואפילו מה שקיבל לעצמו ולא על מנת לישראל, נתן הכל לישראל. וכמו שפירש בסה"ק תפארת שלמה (עה"ת, פרשת יתרו ד"ה וירד) את הפסוק (שמות יט, יד) "וירד

משה מן ההר אל העם, ופירש רש"י: "ובמכילתא דרשו בו מלמד שלא היה משה פונה לעסקיו ולא היה הולך לביתו כלל אלא מן ההר אל העם". וזה תמוה מה בא רש"י ללמדנו, הלא פשוט הוא שמרע"ה ברדתו מן ההר ילך מיד למסור לעם ישראל מה שצוה לו הקב"ה, וכי איזה עסקים יש לו למרע"ה שהיה לו לפנות אליהם, עד כדי שהפסוק משבחו שלא פנה לעסקיו אלא מיד הלך למסור לעם ישראל את דברי השי"ת.

ומפרש בתפארת שלמה בזה"ל: "וירד משה מן ההר אל העם, פרש"י מלמד שלא היה פונה לעסקיו כו'. יש לתמוה מה בא ללמדנו, ומה העסקים שהיה לו למשה רבינו. אמנם הנה כתיב (בתפילת שב"ק) ישמח משה במתנת חלקו, כי זהו טוב לבו ונדבת רוחו של מרע"ה רעיא מהימנא, אף כי ידע והבין כל שרשי המצות וסודות התורה במעלה מעלה, כי שרש נשמתו היה כולו טוב בלי שום תערובות רע כלל, מ"מ לא התרשל בעבור זה מללמד לישראל כל התורה בעמקי סודותיה כאשר למד מפ"י הגבורה. וזה במתנת חלקו, ר"ל גם חלקו נתן לישראל כנ"ל, וילמדם כל הסודות בכל פרטי המצות אולי יכוננו.

"ולפי זה אתי שפיר מה שכתוב (שמות יב, כח) ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה ואהרן כן עשו, ופרש"י אף משה ואהרן כן עשו. הלא קשה וכי ס"ד שמשה ואהרן לא יעשו הפסח. אבל יאמר כי בני ישראל עשו בכוונת הפסח כאשר צוה ה' את משה, ר"ל כווננו בכל הכוונות בעשיית הפסח כמו שנאמר למשה מפ"י הגבורה, ואיך היה להם כח כזה, מי יבא אחרי משה בהשגה גדולה כמוהו, וזהו שמסיים אף משה ואהרן כן עשו, לכוון בשעת עשיית הפסח בשם כל ישראל, ולכן נקל להם לעשות בכוונה כזו, כי הצדיקים האלו הרימו אותם. כי כן הוא בעת עשיית הצדיק איזה מצוה מרים עמו כל בני ישראל הנלווים אליו, וכן בכל תורה ותפלה מעלה אותם עמו. וז"ש מלמד שלא היה משה פונה לעסקיו, ר"ל לגודל כוונת הגבוהות שהם עסקיו, רק אל העם, לצורך העם כנ"ל בשם כל ישראל", עכ"ל"ק.

ועל דרך זה פירש הרה"ק רבי ישראל מרוזין צוקללה"ה את הפסוק (דברים ו, ה) "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך", ופירשו חז"ל במשנה במסכת ברכות (נד). "ובכל מאדך - בכל ממונך". ולהלן בגמ' (סא): איתא: "תניא רבי אליעזר אומר, אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך, ואם נאמר בכל מאדך למה נאמר בכל נפשך, אלא אם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו לכך נאמר בכל נפשך, ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לכך נאמר בכל מאדך". ויש להבין, שהרי התורה ניתנה לכלל ישראל, והפסוק "בכל מאדך" נאמר גם לגבי הצדיקים עובדי ה', והצדיקים הרי אינם זקוקים לממון, ואם כן איך יתפרש לגביהם הפסוק ובכל מאדך.

ופירש ש"בכל מאדך" הכוונה למה שאדם מאוד דבוק וצמוד, וסתם בני אדם הם דבוקים לממון, כמו שאמרו חז"ל יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו כנ"ל. אך הצדיקים תשוקתם היא שיהיה להם מדריגות רמות ברוחניות שיוכלו לעבוד את השי"ת, ובזה הם דבקים. ולגביהם אין הפירוש של בכל לבבך בכל ממונך, אלא הכוונה שיש להם לפעמים לוותר על השגותיהם לטובת כלל ישראל, וזה למטרה שיזכו את בני ישראל ויעלו אותם, ואף שזה יכול להיות על חשבון עבודתם הפרטית. וכמו שמצינו הכלל "עת לעשות לה' הפרו תורתך".

ובאופן זה מסר משה רבינו ע"ה את התורה לישראל, שמסר את התורה שניתנה לו בבחינה שהיא חלק מעצמותו, ושגם הם תהיה התורה"ק חלק מעצמותם. וכתב הכתב סופר (פרשת כי תשא, ד"ה כי קרן) וז"ל: "כי קרן עור פני משה (שמות לד, לה). אמרו ז"ל (שמות רבה מז, ו. תנחומא כי תשא, לז) מהיכן זכה משה לקרני ההוד, מדיו שנשתייר בקולמוסו. נראה לומר כי מסר ה' למשה סודות התורה שלא נכתב, והוא הבין דרכה יותר מאהרן וזקנים, כמ"ש (תהלים ח, ו) ותחסרהו מעט מאלקים, והיא דיו שנשתיירה בקולמוס, היינו שלא נכתב בתורה, ומזה קרן עור פניו, ע"ד (קהלת ח, א) חכמת אדם תאיר פניו, וסודות התורה לא מסר לישראל, כי קצר שכלם מהשיג, ולא אמר רק פשוטי דברים, ופנימיות התורה הבין בעצמו, והלביש סודותיה של תורה במלבוש פשטות דברים וענינים, כמאמר החכם (משלי כה, יא) תפוחי זהב במשכיות כסף וכו', וזה כעין מסוה, ולכן לפני ה' הסיר את המסוה, ויש להאריך", עכ"ל.

והיינו שמה שלא הספיק מרע"ה לתת לישראל, שזה הדין שנשאר בקולמוס בעת כתיבת התורה"ק, מזה נהיו קרני ההוד שקרן אור פניו. ומדבריו משמע שהתורה היתה חקוקה בעצמותו של מרע"ה, עד כדי שקרן אור פניו הגשמיים. אלא שכל מה שיכל לתת לישראל נתן לישראל, ומה שלא היה יכול לתת להם בדיבור ובכתיבה מזה היה קרני ההוד. וגם את זה נתן לבני ישראל, שזהו הפלפולא דאורייתא.

וענין מנהגי ישראל, וכן תורת הקבלה ורמזי תורה, הכל קיבל מרע"ה מהשי"ת, ונתן לעם ישראל. אלא שלא קבלו ישראל הכל בחיי משה רבינו ע"ה, אלא גם לאחר פטירתו, וכמו שאמרו חז"ל במדרש (ויקרא רבה כב, א) "רבי

יהושע בן לוי אמר, ועליהם ככל הדברים (דברים ט, י), וכתוב (שם ח, א) כל המצוה אשר אנכי וגו', כל ככל, דברים הדברים, מצוה המצוה, מקרא משנה הלכות תלמוד תוספתות אגדות - ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לומר לפני רבו - כלן נאמרו למשה בסיני, שנאמר (קהלת א, י) יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא, חבירו משיב עליו כבר היה לעולמים".

והיינו שכל מה שעתידי להתחדש במשך כל הדורות הכל קיבל מרע"ה, ומסר לישראל, ואף מה שלא נצטווה למסור להם, וכל הגילויים במשך כל הדורות הם מעצמותו של מרע"ה. וזה כולל את הזוה"ק שהתגלה על ידי רבי שמעון בר יוחאי, ותורת הקבלה שהתגלתה על ידי האר"י ז"ל, ותורת החסידות על ידי הבעל שם טוב הק' זי"ע ותלמידיו.

ואף לעתיד לבוא איתא במדרש (ויקרא רבה יג ג) "אמר רבי אבין בר כהנא, אמר הקדוש ברוך הוא תורה חדשה מאתי תצא, חדוש תורה מאתי תצא". ועוד איתא בילקוט שמעוני (ישעיה רמז תכט. מובא בהוספה בתנא דבי אליהו זוטא, סוף פרק כ) "עתיד הקב"ה להיות יושב בגן עדן ודורש, וכל הצדיקים יושבים לפניו, וכל פמליא של מעלה עומדים על רגליהם, וחמה ומזלות מימינו של הקב"ה, ולבנה וכוכבים משמאלו, והקב"ה יושב ודורש תורה חדשה שעתידי ליתן על ידי משיח".

ותורה חדשה אין הכוונה כפשוטו, כי הרי אחד מעיקרי האמונה היא שזאת התורה הנתונה למרע"ה לא תהא מוחלפת ולא תהא תורה אחרת מאת הבורא ית"ש, אלא הכוונה שתורה זו קיבלה מרע"ה, רק שהיא היתה גנוזה וחתומה, ורק כשיבוא המשיח יזכו בני ישראל לאורה של תורה זאת. והיינו שיזכו לפנימיות של התוה"ק וסודותיה וכו', שמה שהיה גנוז ולא גילו אותם במשך כל שנות העולם, יתגלה בביאת המשיח שאז יהיו בני ישראל ברום המעלות. וגם אז לא יתגלה כל פנימיות התורה, כי אין סוף וקץ לגודל דברי התוה"ק הגנוזים בה.

והנה קללת חכם יש בה ברכה, וכאן שקילל מרע"ה ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת יש בזה ברכה, שאף שנמחה מרע"ה מהתוה"ק, והיינו שאף שישכחו בני ישראל מה אמר להם מרע"ה איך לקיים את המצוות, אך ידעו את פנימיות התוה"ק הגנוזה בתוכם בפנימיותם, שג"כ ניתנה על ידי מרע"ה, ואף שהם בדרגה פחותה ממרע"ה, עכ"ז גופם הוא עצם התוה"ק, ובזה אין שייך שכחה כמו שנתבאר.

וזה מה שאמר הקב"ה למרע"ה "ואתה תצוה את בני ישראל", דהיינו שתמסור את התורה לבני ישראל באופן שתמסור להם את עצמותך, כי עצמותך היא התורה, ובאופן זה תמסור להם את התורה, שגם אצלם תהפוך התורה לחלק מעצמותם, ולא רק על ידי דיבור גרידא.

ועל ידי שבני ישראל יקבלו את התורה באופן כזה שתיהפך התורה לחלק מעצמותם, יזכו לחכמת התורה ושלא יוכלו לשכוח את התורה. וזה נרמז באומרו "ויקחו אליך שמן זית זך", כי שמן זית רומז לחכמה, כדאיתא במנחות (פה:): "וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה (שמואל ב' יד, ב), מאי שנא תקועה, אמר רבי יוחנן מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהן", והרגיל בשמן זית מוסיף לו זכירה (שער המצוות להאריז"ל, פרשת ואתחנן).

השי"ת יעזור שנזכה בקרוב לתורה חדשה תורתו של מלך המשיח בב"א.